

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do:

- 1) ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. — Prawo lokalowe (Dz. U. z 1962 r. Nr 47, poz. 227);
- 2) ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. Nr 11, poz. 62);
- 3) ustawy z dnia 17 lutego 1960 r. o zaopatrywaniu ludności w wodę (Dz. U. Nr 11, poz. 72);
- 4) ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. — Prawo budowlane (Dz. U. Nr 7, poz. 46);
- 5) ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (Dz. U. Nr 6, poz. 43);
- 6) ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych (Dz. U. Nr 6, poz. 38);
- 7) ustawy z dnia 31 maja 1962 r. — Prawo lotnicze (Dz. U. Nr 32, poz. 153);
- 8) ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220).

Art. XI. Zamiast kar dodatkowych określonych w poszczególnych przepisach dotyczących wykroczeń stosuje się odpowiednie kary dodatkowe przewidziane w Kodeksie wykroczeń.

Art. XII. § 1. Jeżeli obowiązujące przepisy powołują się na uchylone przepisy prawa o wykroczeniach z 1932 r. lub na uchylone przepisy ustawy szczególnej albo odsyłają ogólnie do przepisów o wykroczeniach, stosuje się w tym zakresie odpowiednio przepisy Kodeksu wykroczeń.

§ 2. W razie wątpliwości, czy ma być stosowane prawo dotychczasowe, czy Kodeks wykroczeń, stosuje się Kodeks wykroczeń.

Art. XIII. Jeżeli czyn na podstawie dotychczasowych przepisów stanowił występki, a zgodnie z przepisami Kodeksu

su wykroczeń jest wykroczeniem, ukaranie za ten czyn, popełniony przed dniem wejścia w życie Kodeksu wykroczeń, może nastąpić tylko w razie popełnienia czynu z winy umyślnej, chyba że przepis dotychczasowy przewidywał odpowiedzialność karną również za popełnienie czynu z winy nieumyślnej.

Art. XIV. § 1. W sprawach zakończonych prawomocnym rozstrzygnięciem, w których kara nie została wykonana:

- 1) jeżeli według nowej ustawy czyn objęty rozstrzygnięciem zagrożony jest karą, której górna granica jest niższa od kary orzeczonej, wymierzoną karę łagodzi się do górnego ustawowego zagrożenia przewidzianego za taki czyn w nowej ustawie.
- 2) do osób, którym wykonanie kary warunkowo zawieszono, stosuje się przepisy art. 42—44 Kodeksu wykroczeń
- 3) stosuje się przepisy Kodeksu wykroczeń o przedawnieniu.

§ 2. W sprawach zakończonych prawomocnym rozstrzygnięciem uznanie ukarania za niebyłe następuje na podstawie przepisów Kodeksu wykroczeń.

Art. XV. Przepisy Kodeksu wykroczeń nie mają zastosowania do wykroczeń skarbowych.

Art. XVI. Zakłady, w których ma być wykonywana kara aresztu, określili w drodze rozporządzenia Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. XVII. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1972 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *J. Cyrankiewicz*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

116

USTAWA

z dnia 20 maja 1971 r.

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

DZIAŁ I

ZASADY OGÓLNE

Art. 1. Postępowanie w sprawach o wykroczenia toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

Art. 2. § 1. Do orzekania w sprawach o wykroczenia właściwe są kolegia do spraw wykroczeń, zwane dalej kolegią, chyba że ustawa powierza orzekanie innemu organowi.

§ 2. Orzekanie następuje w postępowaniu:

- 1) przed kolegią,
- 2) nakazowym,
- 3) mandatowym.

Art. 3. Członkowie kolegiów są w zakresie orzekania niezawisli i podlegają tylko ustawom.

Art. 4. Zadaniem postępowania w sprawach o wykroczenia jest ustalenie sprawców wykroczeń, stosowanie do nich przewidzianych w ustawie środków w celu wdrażania do poszanowania prawa i przestrzegania zasad współżycia społecznego, a także ujawnianie okoliczności sprzyjających popełnianiu wykroczeń.

Art. 5. § 1. W razie stwierdzenia w toku postępowania istotnego uchybienia w czynnościach instytucji państwowej lub społecznej, sprzyjającego naruszaniu prawa lub zasad współżycia społecznego, organ orzekający zawiadamia o stwierdzonym uchybieniu tę instytucję bądź organ powołany do sprawowania nad nią nadzoru, bądź właściwą komisję rady narodowej.

§ 2. Złożenie wniosku o ukaranie przez instytucję państwową lub społeczną nie zwalnia jej od ustawowego obowiązku zapobiegania takim czynom w przyszłości, a w miarę

potrzeby — także od usunięcia skutków czynu będącego przedmiotem wniosku.

Art. 6. Organy prowadzące postępowanie obowiązane są do wyczerpującego zebrania i wszechstronnego rozpatrzenia materiału dowodowego, uwzględniając okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego.

Art. 7. § 1. Obwinionego nie uważa się za winnego, dopóki nie zostanie mu udowodniona wina w niniejszym postępowaniu.

§ 2. Nie dających się usunąć wątpliwości nie wolno rozstrzygać na niekorzyść obwinionego.

Art. 8. Obwinionemu przysługuje prawo do obrony i prawo do korzystania z pomocy obrońcy.

Art. 9. Organy prowadzące postępowanie czuwają, aby w toku postępowania jego uczestnicy nie ponieśli szkody z powodu niezajomości przepisów procesowych, i w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i informacji.

Art. 10. § 1. Nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy:

- 1) w zarzucanym czynie brak znamion wykroczenia;
- 2) nastąpiło przedawnienie orzekania;
- 3) czyn podlega wyłącznie orzecznictwu innych organów;
- 4) obwiniony zmarł;
- 5) obwiniony jest:
  - a) uwierzytelnionym w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej szefem przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa obcego,
  - b) osobą należącą do personelu dyplomatycznego tego przedstawicielstwa,

- c) osobą należącą do personelu administracyjnego lub technicznego tego przedstawicielstwa,
  - d) członkiem rodziny osób wymienionych pod lit. a—c i pozostaje z nimi we wspólnocie domowej,
  - e) inną osobą korzystającą z immunitetu dyplomatycznego na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych,
  - f) kierownikiem urzędu konsularnego lub innym urzędnikiem konsularnym państwa obcego albo inną osobą zrównaną z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- 6) obwiniony z mocy przepisów szczególnych nie podlega orzecznictwu na podstawie niniejszego kodeksu;
  - 7) w sprawie o ten sam czyn popełniony przez tego samego obwinionego wydano prawomocne rozstrzygnięcie albo o ten sam czyn toczy się przeciwko temu samemu obwinionemu wcześniej wszczęte postępowanie przed kolegium; nie dotyczy to postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania;
  - 8) stosuje się przepis art. 41 Kodeksu wykroczeń;
  - 9) zachodzi inna okoliczność wyłączająca z mocy ustawy orzekanie w postępowaniu na podstawie niniejszego kodeksu.

§ 2. Przepisu § 1 pkt 5 nie stosuje się:

- 1) do osób w nim wymienionych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Polsce miejsce pobytu stałego (zamieszkania), przy czym osoby, o których mowa pod lit. f, nie podlegają orzecznictwu na podstawie niniejszego kodeksu tylko w zakresie czynności pełnionych w toku i w wykonaniu ich funkcji urzędowych;
- 2) jeżeli umowa międzynarodowa, której Polska Rzeczpospolita Ludowa jest stroną, stanowi inaczej.

§ 3. Przepisu § 1 pkt 5 można nie stosować do państwa obcego, z którym nie ma w tym przedmiocie umowy, a państwo to nie zapewnia wzajemności.

Art. 11. Prawomocne rozstrzygnięcia organów orzekających mogą być uchylane tylko w trybie i w wypadkach przewidzianych w niniejszym kodeksie.

Art. 12. Rozstrzygnięcia, które nie są orzeczeniami, nakazami karnymi, mandatami karnymi albo zarządzeniami, wydaje się w formie postanowień. Rozstrzygnięcia, od których przysługuje środek zaskarżenia, jak również rozstrzygnięcia, które wydano w wyniku rozpoznania tego środka, powinny zawierać uzasadnienie.

DZIAŁ II

KOLEGIA DO SPRAW WYKROCZEŃ PRZY PREZYDIACH RAD NARODOWYCH

Rozdział 1

Właściwość i skład kolegium.

Art. 13. Kolegia orzekają w sprawach o wykroczenia nie zastrzeżone orzecznictwu innych organów.

Art. 14. § 1. W pierwszej instancji orzekają kolegia:

- 1) przy prezydiach powiatowych rad narodowych (rad narodowych miast stanowiących powiaty) i dzielnicowych rad narodowych,
- 2) przy prezydiach gromadzkich rad narodowych, rad narodowych osiedli i rad narodowych miast nie stanowiących powiatów, powołane w trybie art. 2 § 3 ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń z zastrzeżeniami wynikającymi z art. 76,

— zwane dalej kolegiami pierwszej instancji.

§ 2. W drugiej instancji orzekają kolegia:

- 1) przy prezydiach wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw) i rad narodowych miast stanowiących powiaty podzielonych na dzielnice, rozpoznając odwołania od rozstrzygnięć kole-

giów pierwszej instancji, określonych w § 1 pkt 1,

- 2) przy prezydiach powiatowych rad narodowych, rozpoznając odwołania od rozstrzygnięć kolegiów pierwszej instancji, określonych w § 1 pkt 2,
- zwane dalej kolegiami drugiej instancji.

Art. 15. Właściwość miejscowa kolegium odpowiada terytorialnemu zasięgowi działania prezydium rady narodowej, przy którym kolegium jest powołane.

Art. 16. § 1. Właściwe miejscowo jest kolegium, na którego terenie działania wykroczenie popełniono.

§ 2. Jeżeli do chwili złożenia do kolegium wniosku o ukaranie nie można ustalić miejsca popełnienia wykroczenia, właściwe jest kolegium, na którego terenie działania wykroczenie to ujawniono.

§ 3. Właściwe kolegium może wystąpić do kolegium drugiej instancji z wnioskiem o przekazanie sprawy innemu kolegium pierwszej instancji, jeżeli większość osób, które należy wezwać na rozprawę, zamieszkuje blisko tego kolegium, a z dala od kolegium właściwego.

Art. 17. § 1. Kolegia orzekają w składach orzekających złożonych:

- 1) z przewodniczącego kolegium lub jego zastępcy — jako przewodniczącego składu orzekającego,
- 2) z dwóch członków kolegium, wyznaczonych przez przewodniczącego kolegium.

§ 2. Przewodniczący kolegium może powierzyć przewodniczenie na rozprawie lub posiedzeniu członkowi kolegium.

§ 3. W składzie orzekającym powinno zasiadać co najmniej dwóch członków nie będących pracownikami prezydium rady narodowej, przy którym działa dane kolegium.

Rozdział 2

Wyłączenie członka kolegium.

Art. 18. § 1. Członek kolegium podlega wyłączeniu od udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli:

- 1) sprawa dotyczy tego członka bezpośrednio lub brał on udział w wydaniu zaskarżonego lub uchylonego rozstrzygnięcia albo zeznawał w tej sprawie jako świadek,
- 2) pomiędzy nim a obwinionym, pokrzywdzonym lub oskarżycielem publicznym zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwość co do bezstronności tego członka.

§ 2. W sprawie wyłączenia członka kolegium rozstrzyga przewodniczący składu orzekającego, a w sprawie wyłączenia przewodniczącego składu — przewodniczący kolegium.

DZIAŁ III

POSTĘPOWANIE PRZED KOLEGIUM

Rozdział 3

Czynności sprawdzające.

Art. 19. § 1. W sprawach o wykroczenia określone w art. 50, 60, 62, 69, 87, 119—122, 124, 126, 132—136, 138, 148, 149 i 151—156 Kodeksu wykroczeń, w celu zebrania danych niezbędnych do sporządzenia wniosku o ukaranie, do jego uzupełnienia lub sprawdzenia faktów podanych we wniosku o ukaranie, Milicja Obywatelska, organ Państwowej Inspekcji Handlowej oraz służby ochronnej lasów państwowych mogą w granicach swojej właściwości, w miarę potrzeby, zzywać do złożenia wyjaśnień, zeznań i opinii, do wydania albo okazania przedmiotu lub dokumentu mającego stanowić niezbędny dowód w sprawie. Czynności sprawdzających dokonuje się w miarę możliwości na miejscu popełnienia czynu, bezpośrednio po jego ujawnieniu.

§ 2. Nadzór nad czynnościami sprawdzającymi sprawuje organ bezpośrednio nadrzędny nad organem, który ich dokonuje.

Rozdział 4

Wszczęcie postępowania.

Art. 20. § 1. Podstawę do wszczęcia postępowania stanowi wniosek o ukaranie złożony na piśmie przez oskarżyciela publicznego, pokrzywdzonego, instytucję państwową lub społeczną albo osobę fizyczną.

§ 2. W następujących sprawach wniosek o ukaranie pochodzący od osoby fizycznej stanowi podstawę do wszczęcia postępowania tylko wówczas, gdy został złożony do kolegium za pośrednictwem właściwych organów ścigania:

- 1) w sprawach o wykroczenia określone w art. 119, 120, 122, 124, 132 i 134 Kodeksu wykroczeń — za pośrednictwem Milicji Obywatelskiej,
- 2) w sprawach o wykroczenia określone w art. 120, 122 i 124 Kodeksu wykroczeń, popełnione na obszarze lasów państwowych — za pośrednictwem zarządu lasów państwowych lub parku narodowego albo nadleśnictwa państwowego,
- 3) w sprawach o wykroczenia określone w art. 132 i 134 Kodeksu wykroczeń — za pośrednictwem Państwowej Inspekcji Handlowej, jeżeli czyn popełniony został w miejscowości będącej siedzibą tego organu.

Art. 21. § 1. Wniosek o ukaranie pochodzący od osoby fizycznej powinien zawierać:

- 1) imię i nazwisko obwinionego oraz inne dane niezbędne do ustalenia jego tożsamości,
- 2) określenie zarzucanego obwinionemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia,
- 3) wskazanie dowodów,
- 4) imię i nazwisko, adres i podpis sporządzającego wniosek o ukaranie.

§ 2. Wniosek o ukaranie pochodzący od oskarżyciela publicznego, instytucji państwowej lub społecznej powinien w miarę możliwości ponadto zawierać:

- 1) wskazanie miejsca zatrudnienia obwinionego,
- 2) dane o warunkach materialnych, rodzinnych i osobistych obwinionego,
- 3) wskazanie przepisu, pod który zarzucany czyn podpada,
- 4) wskazanie osób pokrzywdzonych i ich adresów oraz określenie wysokości wyrządzonej szkody,
- 5) informacje, czy uprawniony do tego wnioskodawca zastosował środki przewidziane w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji lub wystąpił o zastosowanie tych środków, jeżeli czyn zarzucany obwinionemu stanowi jednocześnie niewykonanie obowiązku podlegającego egzekucji administracyjnej.

§ 3. Do wniosku o ukaranie należy dołączyć materiał dochodzenia lub postępowania sprawdzającego, jeżeli było ono przeprowadzone, a w sprawach o wykroczenia określone w art. 119, 120, 122, 124, 132 i 134 Kodeksu wykroczeń — ponadto dane o wysokości wyrządzonej szkody oraz dane o karalności z Centralnego Rejestru Skazanych.

§ 4. Jeżeli wniosek o ukaranie nie zawiera wszystkich wymaganych danych albo zachodzi konieczność uzupełnienia jego dodatkowymi danymi lub wyjaśnienia wskazanych okoliczności, to przewodniczący kolegium może bądź zwrócić go do uzupełnienia temu, kto go złożył, bądź przekazać go w tym celu Milicji Obywatelskiej lub innemu właściwemu organowi, bądź uzupełnić go we własnym zakresie.

Art. 22. § 1. Jeżeli wykroczenie stanowi jednocześnie niewykonanie obowiązku podlegającego egzekucji administracyjnej, to organ administracji państwowej odpowiedzialny za doprowadzenie do wykonania tego obowiązku stosuje przede wszystkim środki przewidziane w przepisach o postę-

powaniu egzekucyjnym w administracji, aby doprowadzić do wykonania obowiązku.

§ 2. W warunkach określonych w § 1 można poprześcić na zastosowaniu środków egzekucyjnych i nie kierować wniosku o ukaranie, chyba że zachowanie się sprawcy wykroczenia wskazuje na uporczywość lub złośliwość w niepodporządkowaniu się obowiązkowi podlegającemu egzekucji

Art. 23. § 1. Jeżeli dane zawarte we wniosku o ukaranie dają podstawę do wszczęcia postępowania, to przewodniczący kolegium bądź kieruje sprawę do rozpoznania na rozprawie, bądź orzeka karę w drodze nakazu karnego

§ 2. Sprawy o wykroczenia pozostające ze sobą w ścisłym związku i popełnione przez kilku obwinionych rozpoznaje się łącznie, chyba że odrębne ich rozpoznanie przyczyni się do przyspieszenia lub uproszczenia postępowania.

§ 3. Cofnięcie wniosku o ukaranie po wszczęciu postępowania nie wiąże kolegium.

Art. 24. Można odmówić wszczęcia postępowania, jeżeli organ administracji państwowej, odpowiedzialny za doprowadzenie do wykonania obowiązku podlegającego egzekucji administracyjnej, nie zastosował lub nie wystąpił o zastosowanie środków egzekucyjnych stosownie do art. 22 § 1, a uznać należy, że środki te są wystarczające do wdrożenia sprawy wykroczenia do poszanowania prawa.

Art. 25. Można odmówić wszczęcia postępowania, a wszczęte umorzyć, jeżeli:

- 1) o ten sam czyn, jako mający jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, toczy się postępowanie karne na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez oskarżyciela publicznego; wówczas akta sprawy przekazuje się sądowi,
- 2) zastosowano już do sprawcy środek oddziaływania wychowawczego (art. 40 Kodeksu wykroczeń).

Art. 26. § 1. Okoliczności wyłączające orzekanie na podstawie niniejszego kodeksu uwzględnia się z urzędu w każdym stadium postępowania.

§ 2. Postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania wydaje przewodniczący kolegium. Doręcza się je temu, kto złożył wniosek o ukaranie.

§ 3. Postanowienie o umorzeniu postępowania wydaje skład orzekający na rozprawie lub na posiedzeniu. W tym ostatnim wypadku doręcza się je obwinionemu, pokrzywdzonemu oraz instytucji państwowej lub społecznej, która złożyła wniosek o ukaranie.

Rozdział 5

Oskarżyciel publiczny.

Art. 27. § 1. Oskarżycielem publicznym przed kolegium we wszystkich sprawach o wykroczenia jest Milicja Obywatelska.

§ 2. Organom administracji państwowej uprawnienia oskarżyciela publicznego przysługują tylko w sprawach, w których w zakresie swego działania złożyły one wnioski o ukaranie.

§ 3. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia nadać uprawnienia oskarżyciela publicznego także innym instytucjom państwowym lub społecznym w sprawach, w których w zakresie swego działania złożyły one wnioski o ukaranie.

Art. 28. § 1. W rozprawie może brać udział tylko jeden oskarżyciel publiczny.

§ 2. Udział organu, który złożył wniosek o ukaranie, wyłącza od udziału Milicję Obywatelską.

§ 3. Odstąpienie oskarżyciela publicznego od popierania wniosku o ukaranie nie wiąże kolegium.

§ 4. Art. 18 § 1 stosuje się odpowiednio. W sprawie wyłączenia oskarżyciela publicznego rozstrzyga poza rozprawą przewodniczący kolegium, a na rozprawie — przewodniczący składu orzekającego.

Rozdział 6

Obwiniony i jego obrońca.

Art. 29. Obwinionym jest osoba, przeciwko której złożono wniosek o ukaranie.

Art. 30. § 1. Obrońcą może być osoba uprawniona do obrony według przepisów ustawy o ustroju adwokatury lub inna osoba godna zaufania i dopuszczona przez przewodniczącego kolegium lub składu orzekającego, a w szczególności przedstawiciel związku zawodowego lub innej organizacji społecznej, której członkiem jest obwiniony.

§ 2. Upoważnienia do obrony obwiniony może udzielić na piśmie lub ustnie do protokołu rozprawy.

§ 3. Obrońca może podejmować wszelkie czynności procesowe przewidziane dla obwinionego.

Art. 31. Jeżeli obwiniony jest ubezwłasnowolniony, to przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod której pieczę obwiniony pozostaje, może podejmować na jego korzyść wszelkie czynności procesowe, a przede wszystkim ustanawiać obrońcę oraz wносить środki zaskarżenia.

Rozdział 7

Pokrzywdzony.

Art. 32. Pokrzywdzonym jest ten, czyje dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez wykroczenie.

Art. 33. § 1. Za pokrzywdzonego, który nie jest osobą fizyczną, czynności procesowych dokonuje organ uprawniony do działania w jego imieniu.

§ 2. Prawa pokrzywdzonego, który nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych albo który na skutek wad fizycznych lub psychicznych nie jest w stanie bronić swych interesów, wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której pieczę pokrzywdzony pozostaje.

Rozdział 8

Dowody.

Art. 34. § 1. Dowody przeprowadza się z urzędu lub na wniosek. Wniosek dowodowy powinien wskazywać, jakie okoliczności mają być udowodnione.

§ 2. Dowodami mogą być w szczególności:

- 1) zeznania świadków,
- 2) opinie urzędów powołanych do ich wydawania, instytutów lub zakładów specjalistycznych albo opinie biegłych,
- 3) wyjaśnienia obwinionego,
- 4) oględziny miejsca, rzeczy lub osoby,
- 5) dokumenty.

§ 3. Wiarogodność i moc dowodów podlega swobodnej ocenie kolegium, opartej na wszechstronnym rozważeniu zebranego materiału.

Art. 35. § 1. Każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się we wskazanym miejscu oraz terminie i złożyć zeznanie.

§ 2. Świadka, który nie może stawić się na wezwanie z powodu choroby, kalectwa lub innej trudnej do pokonania przeszkody, skład orzekający lub wyznaczony członek składu orzekającego może przesłuchać w miejscu, w którym świadek przebywa.

Art. 36. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy państwowej, służbowej albo związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 37. § 1. Osoba najbliższa dla obwinionego może odmówić zeznań.

§ 2. Prawo do odmowy zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

§ 3. Świadek może odmówić udzielenia odpowiedzi na pytania, jeżeli odpowiedź mogłaby narazić jego samego lub osobę mu najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub wykroczenie.

§ 4. Przed rozpoczęciem przesłuchania świadka poucza się go o prawie odmowy złożenia zeznań i udzielenia odpowiedzi na pytania oraz uprzedza się go o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego zeznania.

Art. 38. § 1. Jeżeli w sprawie wymagane są wiadomości specjalne, można zwrócić się o wydanie opinii do urzędów powołanych do wydawania opinii, instytutów, zakładów specjalistycznych, a w wyjątkowych wypadkach — do biegłego.

§ 2. Do biegłego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadków i wyłączenia członka kolegium od udziału w rozpoznawaniu sprawy.

Art. 39. § 1. W razie potrzeby można przeprowadzić oględziny miejsca, rzeczy lub osoby.

§ 2. Osoba, u której znajduje się przedmiot oględzin lub dowód rzeczowy, jest obowiązana na wezwanie organu prowadzącego postępowanie do okazania przedmiotu, a w razie potrzeby — do jego wydania w celu dostarczenia na miejsce przeprowadzenia dowodu.

Art. 40. § 1. W sprawach o wykroczenia określone w art. 60, 119, 120, 122, 126, 133—136, 148 i 149 Kodeksu wykroczeń, w celu znalezienia przedmiotów, o których mowa w art. 39, Milicja Obywatelska, a w toku czynności sprawdzających również organ Państwowej Inspekcji Handlowej oraz służby ochronnej lasów państwowych mogą dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, a także osoby i rzeczy, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że przedmioty te tam się znajdują.

§ 2. Przeszukanie następuje na polecenie prokuratora.

§ 3. W wypadkach nie cierpiących zwłoki, jeżeli polecenie prokuratora nie mogło być wydane uprzednio, można dokonać przeszukania, jednakże organ dokonujący przeszukania obowiązany jest następnie zwrócić się do prokuratora o zatwierdzenie przeszukania. Na zgłoszone do protokołu żądanie osoby, u której przeprowadzono przeszukanie, doręcza się jej postanowienie; o prawie zgłoszenia tego żądania należy osobę tę pouczyć, a w razie zgłoszenia żądania wciągnąć je do protokołu.

Art. 41. § 1. Przeszukania zamieszkałych pomieszczeń można dokonywać w porze nocnej tylko w wypadkach nie cierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 21 do godziny 6.

§ 2. Przeszukania osoby i odzieży na niej powinno dokonywać się w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tej samej płci.

Art. 42. § 1. Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, należy przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jego celu i wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów,

okazując w razie odmowy wydania polecenie przeszukania, a w wypadkach wymienionych w art. 40 § 3 — nakaz kierownika właściwej jednostki Milicji Obywatelskiej lub legitymację służbową.

§ 2. Podczas przeszukania ma prawo być obecna osoba, u której ma nastąpić przeszukiwanie, oraz osoba przybrana przez prowadzącego czynność. W razie nieobecności gospodarza lokalu należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

§ 3. Do przedmiotów wydanych lub znalezionych w czasie przeszukania stosuje się odpowiednio art. 138 § 2—5.

Art. 43. § 1. Przedmioty zbędne dla postępowania zwraca się osobie uprawnionej, a jeżeli ich posiadanie jest zabronione, to przekazuje się je właściwemu urzędowi lub instytucji.

§ 2. Przedmiot, co do którego powstaje wątpliwość, komu należy go wydać, składa się do depozytu organu administracji finansowej prezydium właściwej rady narodowej, a przedmioty wartościowe — do depozytu w Narodowym Banku Polskim. Przepisy o likwidacji nie podjętych depozytów i nie odebranych rzeczy stosuje się odpowiednio.

Rozdział 9

Wezwania i zawiadomienia.

Art. 44. § 1. Na rozprawę przewodniczący kolegium wzywa do osobistego stawiennictwa obwinionego i niezbędnych świadków, a w razie potrzeby zarządza również sprowadzenie innych dowodów.

§ 2. O terminie rozprawy zawiadamia się oskarżyciela publicznego, obrońcę obwinionego i pokrzywdzonego.

§ 3. Przewodniczący kolegium oraz przewodniczący składu orzekającego mogą zawiadomić związek zawodowy lub inną organizację społeczną, że pożądany byłby udział w rozprawie ich przedstawiciela w celu udzielenia informacji o dotychczasowym zachowaniu się i osobie obwinionego, albo też mogą zwrócić się do nich o udzielenie takich informacji na piśmie.

Art. 45. § 1. Osoby wymienione w art. 10 § 1 pkt 5 lit. a—e nie są obowiązane do składania zeznań w charakterze świadka lub do występowania w charakterze biegłego, można jednak zwrócić się o wyrażenie przez te osoby zgody na złożenie zeznań lub wystąpienie w charakterze biegłego. W razie wyrażenia zgody wezwania dla tych osób nie mogą zawierać zagrożeń zastosowania środków przymusu, a w razie niestawiennictwa na wezwanie lub odmowy złożenia zeznań nie można do nich stosować tych środków.

§ 2. Do osób wymienionych w art. 10 § 1 pkt 5 lit. f stosuje się odpowiednio § 1, jeżeli okoliczności, których zeznania lub opinie mają dotyczyć, związane są z wykonywaniem przez te osoby funkcji urzędowych lub służbowych.

§ 3. Art. 10 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 46. § 1. Przewodniczący kolegium może w uzasadnionych wypadkach wezwać obwinionego lub innego uczestnika postępowania do nadesłania na piśmie wyjaśnień bez potrzeby osobistego stawiennictwa na rozprawę.

§ 2. Jeżeli obwiniony lub świadek mieszka poza miejscowością, w której ma siedzibę dane kolegium, przewodniczący kolegium może zwrócić się do kolegium pierwszej instancji, na którego terenie działania mieszkają te osoby, o przesłuchanie ich co do wskazanych okoliczności. Przesłuchanie dokonuje skład orzekający lub jego przewodniczący.

Art. 47. § 1. Wezwanie obwinionego na rozprawę powinno zawierać oznaczenie zarzucanego czynu, a ponadto pouczenie, że w razie niestawiennictwa można zarządzić

przymusowe doprowadzenie obwinionego albo przeprowadzić rozprawę zaocznie.

§ 2. Wezwanie przeznaczone dla obwinionego powinno zawierać ponadto pouczenie o tym, że może on sprowadzić na rozprawę świadków i przedstawić inne dowody na swoją obronę lub wskazać je kolegium w takim czasie, aby dowody te mogły być przeprowadzone na rozprawie, oraz pouczenie o przysługującym mu prawie korzystania z pomocy obrońcy i o treści art. 124 i 132.

Art. 48. Obwiniony oraz pokrzywdzony powinni być zawiadomieni o terminie rozprawy oraz o terminie i miejscu przeprowadzenia dowodu poza rozprawą przynajmniej 7 dni przed tym terminem.

Rozdział 10

Rozprawa.

Art. 49. § 1. Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie.

§ 2. Skład orzekający może wyłączyć jawność całości lub części rozprawy, jeżeli jawność mogłaby wywołać zakłócenie spokoju lub porządku publicznego.

Art. 50. § 1. Przewodniczący składu orzekającego kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym i sprawnym przebiegiem, bacząc, aby w toku rozprawy zostały wyjaśnione wszystkie istotne okoliczności sprawy, przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego.

§ 2. Przewodniczący składu orzekającego powinien dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w miarę możliwości na pierwszej rozprawie.

Art. 51. Jeżeli obwiniony nie stawil się na rozprawę i w aktach sprawy brak jest dowodu doręczenia mu wezwania na rozprawę, to odracza się rozprawę, przy czym skład orzekający może, jeżeli uzna to za celowe, przeprowadzić postępowanie dowodowe, a w szczególności przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę. Na następnej rozprawie dowody te należy przeprowadzić ponownie, jeśli zażąda tego obwiniony, a skład orzekający uzna to za konieczne w interesie obrony.

Art. 52. § 1. Jeżeli obwiniony, któremu doręczono wezwanie na rozprawę, nie stawil się, przeprowadza się rozprawę zaocznie. Nie dotyczy to wypadków, gdy skład orzekający uznał udział obwinionego w rozprawie za konieczny; wówczas rozprawę odracza się po ewentualnym przeprowadzeniu postępowania dowodowego, a w szczególności po przesłuchaniu tych świadków, którzy stawili się na rozprawę.

§ 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego, którego udział w rozprawie jest konieczny, przewodniczący składu orzekającego może zarządzić przymusowe doprowadzenie obwinionego przez Milicję Obywatelską.

Art. 53. § 1. Obwinionemu należy wyjaśnić, jaki czyn został mu zarzucony we wniosku o ukaranie.

§ 2. Jeżeli obwiniony przyznaje się do winy, a wyjaśnienia jego nie budzą wątpliwości, można nie przeprowadzać dalszych dowodów.

Art. 54. § 1. Wniosek dotyczący przeprowadzenia dowodu należy uwzględnić, chyba że przedmiotem dowodu jest okoliczność nie mająca istotnego znaczenia dla sprawy lub wyjaśniona już na podstawie innych dowodów zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy.

§ 2. Skład orzekający może w każdym stadium postępowania zmienić, uzupełnić lub uchylić postanowienie dotyczące przeprowadzenia dowodu.

§ 3. Poza rozprawą o dopuszczeniu dowodu lub jego zabezpieczeniu decyduje przewodniczący składu orzekającego lub przewodniczący kolegium.

Art. 55. § 1. Na rozprawie można odczytywać protokoły przesłuchań obwinionego, świadków i biegłych, chyba że bezpośrednie przeprowadzenie dowodu jest niezbędne, jak również odczytywać lub ujawniać wszelkie dokumenty i adnotacje znajdujące się w aktach.

§ 2. Jeżeli zachodzi potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego w sprawie, a nie można tego uczynić na prowadzonej rozprawie, to należy rozprawę odroczyć. Postanowienie o odroczeniu rozprawy powinno wskazywać, w jaki sposób materiał dowodowy ma być uzupełniony.

§ 3. Rozprawę odroczoną prowadzi się w nowym terminie w dalszym ciągu. Jeżeli skład orzekający uległ zmianie, ujawnia się dowody przeprowadzone poprzednio, chyba że skład orzekający uzna za konieczne ponowne ich przeprowadzenie.

Art. 56. Po zamknięciu postępowania dowodowego przewodniczący składu orzekającego udziela głosu kolejno oskarżycielowi publicznemu, pokrzywdzonemu, obrońcy i obwinionemu, po czym zarządza tajną naradę, na której oprócz składu orzekającego może być obecny tylko protokolant.

Art. 57. § 1. Skład orzekający na podstawie całokształtu materiału dowodowego ujawnionego na rozprawie rozstrzyga większością głosów w kwestii winy i kary oraz w innych kwestiach przewidzianych w przepisach prawa.

§ 2. Rozstrzygnięcie podpisują przewodniczący i członkowie składu orzekającego, nie wyłączając przegłosowanego, który podpisując rozstrzygnięcie ma prawo zaznaczyć na nim swoje zdanie odrębne.

Art. 58. Skład orzekający wydaje orzeczenie o ukaraniu, odstąpieniu od wymierzenia kary lub uniewinnieniu albo postanowienie o umorzeniu postępowania.

Art. 59. § 1. Orzeczenie o ukaraniu powinno zawierać:

- 1) oznaczenie kolegium, które je wydało, imiona i nazwiska przewodniczącego oraz członków składu orzekającego i protokolanta,
- 2) datę i miejsce wydania orzeczenia oraz zaznaczenie, czy zostało ono wydane w postępowaniu zwyczajnym, czy też przyspieszonym,
- 3) imię, nazwisko oraz inne dane określające tożsamość obwinionego,
- 4) określenie czynu zarzucanego obwinionemu,
- 5) określenie czynu przypisanego obwinionemu, z podaniem czasu i miejsca jego popełnienia, oraz wskazanie naruszonego przepisu prawa,
- 6) decyzję co do kary, z powołaniem podstawy prawnej,
- 7) decyzję co do kosztów postępowania, dowodów rzeczowych, jeżeli zostały one zajęte, oraz innych kwestii przewidzianych w przepisach prawa,
- 8) pouczenie o trybie i terminie zaskarżenia,
- 9) uzasadnienie.

§ 2. Jeżeli ukarany jest osobą przebywającą czasowo na obszarze Państwa Polskiego, to skład orzekający może orzec, że orzeczenie o ukaraniu jest natychmiast wykonalne, stosując w miarę potrzeby art. 73 pkt 4.

§ 3. W wypadku, o którym mowa w § 2, jak również w wypadku wydania orzeczenia w postępowaniu przyspieszonym, należy w orzeczeniu zamieścić wzmiankę, że podlega ono wykonaniu z chwilą jego wydania.

Art. 60. Orzeczenie o uniewinnieniu oraz postanowienie o umorzeniu postępowania powinny zawierać dane, o których mowa w art. 59 § 1 pkt 1—4 i 7—9, a orzeczenie o odstąpieniu od wymierzenia kary — także dane, o których mowa w pkt 5, oraz odpowiednio decyzję o uniewinnieniu, o umorzeniu postępowania albo o odstąpieniu od wymierzenia kary i ewentualnym zastosowaniu do sprawcy środka oddziaływania społecznego.

Art. 61. § 1. Rozstrzygnięcia wydane w wyniku rozprawy ogłasza się niezwłocznie po zakończeniu narady.

§ 2. Jeżeli orzeczenie lub postanowienie o umorzeniu postępowania ogłoszono na rozprawie, to uprawnieni do wnoszenia odwołań mogą żądać, bezpośrednio po jego ogłoszeniu, doręczenia im tego rozstrzygnięcia. W tym wypadku termin do wniesienia środka zaskarżenia liczy się od dnia doręczenia.

§ 3. Wydane zaocznie orzeczenie oraz wydane zaocznie lub na posiedzeniu postanowienie o umorzeniu postępowania doręcza się niezwłocznie obwinionemu i jego obrońcy. Jeżeli obwiniony po złożeniu wyjaśnień samowolnie opuścił miejsce rozprawy przed jej zakończeniem, to wydanego w takim wypadku rozstrzygnięcia nie uważa się za zaoczne.

Art. 62. Przewodniczący kolegium może zezwolić na dokonywanie za pomocą aparatury utrważeń obrazu lub dźwięku przebiegu rozprawy z prawem publikacji, gdy przemawia za tym uzasadniony interes społeczny, a dokonywanie tych czynności nie utrudni prowadzenia rozprawy.

Art. 63. § 1. Przewodniczący składu orzekającego wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne do utrzymania porządku na rozprawie.

§ 2. Przewodniczący składu orzekającego może, jeżeli uprzednie ostrzeżenie nie odniosło skutku, nałożyć na osobę zakłócającą porządek rozprawy lub naruszającą powagę kolegium karę porządkową od 50 do 500 złotych; przewodniczący może również zarządzić wydalenie tej osoby z sali rozpraw.

DZIAŁ IV

POSTĘPOWANIE NAKAZOWE

Art. 64. § 1. W sprawach, w których nie zachodzi potrzeba wymierzenia kary innej niż grzywna od 50 do 500 złotych, przewodniczący kolegium pierwszej instancji może orzekać tę karę w drodze nakazu karnego.

§ 2. Orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić wyłącznie na podstawie wniosku o ukaranie, sporządzonego przez instytucję państwową lub społeczną w wyniku dokonanych przez nią ustaleń, popartych dowodami załączonymi do wniosku o ukaranie albo protokołami lub notatkami służbowymi, jeżeli z materiałów tych nie wynika, że obwiniony kwestionuje popełnienie czynu zarzucanego mu we wniosku o ukaranie.

§ 3. Nie orzeka się kary w drodze nakazu karnego, jeżeli w myśl przepisów prawa należy orzec karę dodatkową, nawiązkę lub odszkodowanie.

Art. 65. § 1. Do nakazu karnego stosuje się odpowiednio art. 59 § 1 pkt 1—8.

§ 2. Nakaz karny doręcza się obwinionemu oraz temu, kto złożył wniosek o ukaranie.

DZIAŁ V

POSTĘPOWANIE MANDATOWE

Art. 66. § 1. Funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej mogą, za wykroczenia poddane orzecznictwu kolegium, określić w trybie art. 67, nakładać w drodze mandatu karnego grzywny w wysokości od 20 do 200 złotych, jeżeli:

- 1) schwytają sprawcę na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem albo
- 2) pod nieobecność sprawcy stwierdzą naocznie popełnienie wykroczenia, a nie zachodzi wątpliwość co do osoby sprawcy.

§ 2. Funkcjonariusz nakładający grzywnę w drodze mandatu karnego obowiązany jest pouczyć sprawcę o prawie odmowy przyjęcia mandatu oraz o tym, że w razie odmowy przyjęcia mandatu sporządzony zostanie wniosek o ukaranie.

§ 3. Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych może nadać w drodze rozporządzenia uprawnienia określone w § 1 także funkcjonariuszom innych organów.

Art. 67. § 1. Wykroczenia, za które funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej upoważnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, określi w drodze rozporządzenia Minister Spraw Wewnętrznych.

§ 2. Wykroczenia, za które funkcjonariusze innych organów upoważnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, oraz zasady i sposób wydawania upoważnień określi w drodze rozporządzenia właściwy naczelny organ administracji państwowej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 68. § 1. Zasady i sposób nakładania przez funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej oraz innych upoważnionych do tego organów grzywien w drodze mandatu karnego określi w drodze rozporządzenia Minister Spraw Wewnętrznych. Rozporządzeniem tym może być wprowadzone ściąganie w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji nałożonej przyjętym przez ukaranego mandatem karnym i nie uiszczonej w wyznaczonym terminie grzywny.

§ 2. Zasady uiszczania i ściągania grzywien nałożonych w drodze mandatu karnego określi w drodze rozporządzenia Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Finansów.

DZIAŁ VI

POSTĘPOWANIE PRZYSPIESZONE

Art. 69. W postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu przed kolegium pierwszej instancji, jeżeli przepisy niniejszego działu nie stanowią inaczej.

Art. 70. § 1. W razie szerszenia się na danym terenie określonych wykroczeń można wprowadzić w sprawach o takie wykroczenia postępowanie przyspieszone przed kolegium, z tym zastrzeżeniem, że nie można nim obejmować wykroczeń określonych w art. 119, 120, 122, 124, 132 i 134 Kodeksu wykroczeń.

§ 2. Postępowanie przyspieszone wprowadza dla obszaru całego Państwa Minister Spraw Wewnętrznych, a dla obszaru poszczególnego województwa (miasta wyłączonego z województwa) lub jego części — prezydium wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa) w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

§ 3. Postępowanie przyspieszone może być wprowadzone na czas nie przekraczający ogółem 6 miesięcy w ciągu roku.

Art. 71. W sprawach o wykroczenia objęte postępowaniem przyspieszonym orzeka się w tym postępowaniu tylko wówczas, gdy sprawca wykroczenia został schwytany na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem i doprowadzony na rozprawę.

Art. 72. § 1. Milicja Obywatelska lub inny organ, któremu szczególne ustawy powierzają zadania w zakresie ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego, w wypadku schwytania na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem sprawcy wykroczenia, które objęte jest postępowaniem przyspieszonym, może zatrzymać i doprowadzić go do kolegium pierwszej instancji.

§ 2. Osoba wezwana przez organ, o którym mowa w § 1, do stawienia się w kolegium w charakterze świadka obo-

wiązana jest stawić się we wskazanym miejscu, dniu i godzinie; art. 136 stosuje się tu odpowiednio.

Art. 73. W sprawach rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym:

- 1) organ, który doprowadził obwinionego do kolegium, może zgłosić wniosek o ukaranie ustnie do protokołu,
- 2) kolegium bezzwłocznie przystępuje do rozpoznawania sprawy,
- 3) termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi 3 dni od dnia ogłoszenia orzeczenia,
- 4) orzeczenie o ukaraniu jest wykonalne z chwilą jego ogłoszenia, przy czym:
  - a) ukaranego karą aresztu zasadniczego osadza się w zakładzie karnym bezpośrednio po rozprawie,
  - b) ukarany karą grzywny z zamianą na zastępczą karę aresztu zobowiązany jest do uiszczenia grzywny w terminie 3 dni od ogłoszenia orzeczenia, chyba że skład orzekający zobowiąże go do uiszczenia grzywny niezwłocznie po ogłoszeniu orzeczenia. W razie nieuiszczenia grzywny zarządza się przymusowe osadzenie ukaranego w zakładzie karnym w celu wykonania zastępczej kary aresztu,
- 5) kolegium drugiej instancji rozpoznaje odwołanie najpóźniej w ciągu 14 dni od otrzymania akt,
- 6) o osadzeniu ukaranego w zakładzie karnym administracja zakładu na wniosek ukaranego zawiadamia niezwłocznie osobę przez niego wskazaną.

Art. 74. § 1. Do osób stale uchylających się od pracy, nie mających stałego miejsca zamieszkania lub stale zmieniających miejsce pobytu bez zameldowania, postępowanie określone w art. 71—73 stosuje się również w sprawach nie objętych postępowaniem przyspieszonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione.

§ 2. Postępowanie określone w art. 71—73 można zastosować również do osób przebywających jedynie czasowo na terenie Państwa Polskiego, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione.

§ 3. W wypadkach, o których mowa w § 1 i 2, o zastosowaniu postępowania określonego w art. 71—73 należy sprawcę uprzedzić w każdym stadium postępowania.

DZIAŁ VII

POSTĘPOWANIE PRZED KOLEGIAMI PRZY PREZYDIACH GROMADZKICH RAD NARODOWYCH, RAD NARODOWYCH OSIEDLI I RAD NARODOWYCH MIAST NIE STANOWIĄCYCH POWIATÓW

Art. 75. Do postępowania przed kolegium przy prezydium gromadzkiej rady narodowej, rady narodowej osiedla i rady narodowej miasta nie stanowiącego powiatu stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego kodeksu, jeżeli przepisy tego działu nie stanowią inaczej.

Art. 76. Kolegia wymienione w art. 75:

- 1) orzekają tylko w sprawach o te wykroczenia, które określi Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzenia,
- 2) nie orzekają kary grzywny powyżej 1 000 złotych, kary aresztu (zasadniczego i zastępczego) ani kary ograniczenia wolności, a jeżeli uznają, że należy wymierzyć karę grzywny w wymiarze wyższym, karę aresztu lub karę ograniczenia wolności, przekazują sprawę do rozpoznania w pierwszej instancji kolegium przy prezydium powiatowej rady narodowej,

- 3) nie stosują przepisów o postępowaniu nakazowym,
- 4) nie stosują przepisów o postępowaniu przyspieszonym; właściwe do orzekania w tym postępowaniu jest kolegium przy prezydium powiatowej rady narodowej.

DZIAŁ VIII

ŚRODKI ZASKARŻENIA

Rozdział 11

Przepisy ogólne.

Art. 77. § 1. Środkami zaskarżenia są: odwołanie, żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego i zażalenie.

§ 2. Środki zaskarżenia wnosi się w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia rozstrzygnięcia, a jeżeli rozstrzygnięcie podlega doręczeniu — od dnia doręczenia, za pośrednictwem kolegium, które wydało zaskarżone rozstrzygnięcie.

Art. 78. Przewodniczący kolegium po otrzymaniu środka zaskarżenia:

- 1) odmawia jego przyjęcia, jeżeli wniesiony został po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy, albo
- 2) przekazuje niezwłocznie akta sprawy organowi właściwemu do jej rozpoznania.

Art. 79. § 1. W razie cofnięcia środka zaskarżenia pozostawia się go bez rozpoznania.

§ 2. Rozstrzygnięcie nie zaskarżone oraz rozstrzygnięcia podjęte w wyniku rozpoznania środka zaskarżenia stają się prawomocne.

Rozdział 12

Odwołanie.

Art. 80. Od orzeczeń kolegium pierwszej instancji i nakazów karnych obwiniony, oskarżyciel publiczny, pokrzywdzony oraz instytucja państwowa lub społeczna, która złożyła wnioski o ukaranie, mają prawo odwołać się do kolegium drugiej instancji, z wyjątkiem wypadku, o którym mowa w art. 86.

Art. 81. Do postępowania przed kolegium drugiej instancji stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed kolegium pierwszej instancji ze zmianami przewidzianymi w art. 82—84.

Art. 82. § 1. Kolegium drugiej instancji orzeka na podstawie materiału dowodowego, zebranego przez kolegium pierwszej instancji.

§ 2. Skład orzekający jednak przeprowadzi dowód z dokumentu dołączonego do odwołania lub przedstawionego na rozprawie, a w uzasadnionych wypadkach może również przeprowadzić postępowanie dowodowe za pomocą innych środków dowodowych, zwłaszcza gdy ma się to przyczynić do przyspieszenia lub uproszczenia postępowania.

Art. 83. O terminie rozprawy przewodniczący kolegium zawiadamia obwinionego, jego obrońcę, pokrzywdzonego oraz tego, kto złożył odwołanie, a ponadto oskarżyciela publicznego, jeżeli brał on udział w postępowaniu przed kolegium pierwszej instancji albo jeżeli interes społeczny uzasadnia jego udział.

Art. 84. § 1. Skład orzekający kolegium drugiej instancji:

- 1) utrzymuje w mocy zaskarżone rozstrzygnięcie albo
- 2) uchyla zaskarżone rozstrzygnięcie, przy czym:

a) wydaje nowe rozstrzygnięcie, zmieniając zaskarżone rozstrzygnięcie w całości lub części, albo

b) przekazuje sprawę kolegium pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, jeżeli zachodzi potrzeba ponownego przeprowadzenia postępowania dowodowego lub jego uzupełnienia, a okoliczności sprawy nie uzasadniają zastosowania art. 82 § 2.

§ 2. O utrzymaniu w mocy lub uchyleniu rozstrzygnięcia skład orzekający kolegium drugiej instancji rozstrzyga orzeczeniem.

§ 3. Uchylając zaskarżone rozstrzygnięcie, skład orzekający kolegium drugiej instancji nie może orzec zasadniczej kary aresztu ani kary ograniczenia wolności. Jeżeli uchylone rozstrzygnięcie zaskarżono na niekorzyść obwinionego, a skład orzekający uzna, że należałoby orzec karę aresztu lub karę ograniczenia wolności, przekazuje sprawę kolegium pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Art. 85. Kolegium drugiej instancji, a także kolegium pierwszej instancji, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania na podstawie art. 84 § 1 pkt 2 lit. b i § 3, może ukarać obwinionego albo zaostriżyć karę tylko wtedy, gdy odwołanie wniesiono na jego niekorzyść.

Rozdział 13

Żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

Art. 86. Od orzeczeń kolegium pierwszej instancji o ukaraniu zasadniczą karą aresztu lub karą ograniczenia wolności uprawnieni do wnoszenia odwołań mają prawo złożyć środek zaskarżenia w postaci żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

Rozdział 14

Zażalenie.

Art. 87. § 1. Na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przysługuje zażalenie do przewodniczącego kolegium drugiej instancji; zażalenie to przysługuje temu, kto złożył wniosek o ukaranie.

§ 2. W wyniku rozpoznania zażalenia przewodniczący kolegium utrzymuje postanowienie w mocy albo uchyla je i przekazuje sprawę przewodniczącemu kolegium pierwszej instancji w celu wszczęcia postępowania.

Art. 88. § 1. Na postanowienie o umorzeniu postępowania uprawnionym do wnoszenia odwołań przysługuje zażalenie do kolegium drugiej instancji.

§ 2. W wyniku rozpoznania zażalenia skład orzekający utrzymuje postanowienie w mocy albo uchyla je i przekazuje sprawę do rozpoznania kolegium pierwszej instancji; art. 85 stosuje się tu odpowiednio.

Art. 89. § 1. Na postanowienie przewodniczącego składu orzekającego o nałożeniu na podstawie art. 63 § 2 kary porządkowej przysługuje ukaranemu niezwłocznie po nałożeniu tej kary zażalenie do składu orzekającego, którego przewodniczący wydał postanowienie. Zażalenie to wnosi się ustnie do protokołu rozprawy.

§ 2. W wyniku rozpoznania zażalenia skład orzekający utrzymuje postanowienie w mocy albo uchyla je i łagodzi karę porządkową lub uwalnia od niej ukaranego.

Art. 90. § 1. Na postanowienie o odmowie przywrócenia terminu, z wyjątkiem terminu do wniesienia żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego, przysługuje

wnoszącemu o przywrócenie terminu zażalenie do przewodniczącego kolegium drugiej instancji.

§ 2. W wyniku rozpoznania zażalenia przewodniczący kolegium utrzymuje postanowienie w mocy albo uchyla je i przywraca uchybiony termin.

Art. 91. § 1. Na postanowienie o odmowie przyjęcia środka zaskarżenia z wyjątkiem żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego, przysługuje wnoszącemu ten środek zażalenie do przewodniczącego kolegium drugiej instancji.

§ 2. W wyniku rozpoznania zażalenia przewodniczący kolegium utrzymuje postanowienie w mocy albo uchyla je i nadaje sprawie właściwy bieg.

Art. 92. Na postanowienie o odmowie przyjęcia żądania skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego lub na postanowienie o odmowie przywrócenia terminu do złożenia tego żądania przysługuje wnoszącemu ten środek zażalenie do sądu.

DZIAŁ IX

WYKONYWANIE ROZSTRZYGNIEĆ

Art. 93. § 1. Orzeczenia, nakazy karne i postanowienia podlegają wykonaniu z chwilą uprawomocnienia się, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. Warunkowe zawieszenie wykonania kary aresztu nie wstrzymuje wykonania rozstrzygnięcia w pozostałym zakresie.

Art. 94. Organ administracji do spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej podejmuje wszelkie czynności konieczne do wykonania rozstrzygnięcia, z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla innych organów; w szczególności w miarę potrzeby przekazuje on odpis lub wyciąg z rozstrzygnięcia odpowiedniemu organowi lub zakładowi do wykonania.

Art. 95. § 1. Właściwość miejscową organów administracji do spraw wewnętrznych prezydiów rad narodowych ustala się według miejsca zamieszkania ukaranego, a w razie orzeczenia kary w postępowaniu przyspieszonym albo orzeczenia kary grzywny bez zamiany na zastępczą karę aresztu wobec osoby pracującej w jednostce gospodarki społecznej na terenie miasta będącego siedzibą kolegium, które orzekło karę — również według miejsca orzekania, jeżeli przyspieszy to wykonanie kary.

§ 2. Wyłącznie według miejsca orzekania ustala się właściwość tych organów w razie ukarania przez kolegium przy prezydium dzielnicowej rady narodowej mieszkańca miasta podzielonego na dzielnice.

Art. 96. § 1. Ukaranego karą aresztu (zasadniczego lub zastępczego) wzywa się do stawienia się w zakładzie karnym w wyznaczonym terminie.

§ 2. Jeżeli ukarany mimo wezwania nie stawi się w zakładzie karnym, to zakład ten zawiadamia o tym Milicję Obywatelską w celu doprowadzenia ukaranego do zakładu karnego oraz organ, który wezwał ukaranego do odbycia kary. Ukarany ponosi koszty doprowadzenia. Czasu doprowadzenia nie wlicza się do okresu odbywania kary.

§ 3. Wykonanie kary aresztu następuje w trybie i na zasadach przewidzianych dla wykonania kary pozbawienia wolności w Kodeksie karnym wykonawczym.

Art. 97. Ukaranego karą ograniczenia wolności wzywa się do stawienia się w wyznaczonym terminie w określonym zakładzie pracy lub innym miejscu w celu wykonania pracy wskazanej przez organ orzekający (art. 21 § 1 i 3 Kodeksu wykroczeń), a jeżeli organ orzekający orzekł potrącenie

części wynagrodzenia za pracę (art. 21 § 2 tego kodeksu) — przekazuje się kierownikowi zakładu pracy odpis rozstrzygnięcia podlegającego wykonaniu.

Art. 98. W razie uchylania się ukaranego od odbywania kary ograniczenia wolności organ administracji do spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej lub zakład pracy, w którym kara jest wykonywana lub ma być wykonywana, niezwłocznie zawiadamia o tym kolegium, które wydaje odpowiednie postanowienie.

Art. 99. § 1. Ukaranego karą grzywny wzywa się do jej uiszczenia w terminie 7 dni od daty doręczenia wezwania.

§ 2. W razie nieuiszczenia grzywny w terminie ściąga się ją w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

§ 3. Jeżeli egzekucja okaże się bezskuteczna, to umarza się wykonanie kary grzywny, jeżeli zaś orzeczono zastępczą karę aresztu, to przystępuje się do wykonania kary zastępczej.

Art. 100. Kary dodatkowe zakazu prowadzenia określonej działalności lub zakazu wykonywania określonych czynności (art. 28 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu wykroczeń) wykonują właściwe rzeczowo organy administracji.

Art. 101. Do ściągnięcia nawiązki, odszkodowania, kosztów postępowania i innych należności pieniężnych oraz do wykonania obowiązków o charakterze niepieniężnym stosuje się odpowiednio art. 99.

Art. 102. Jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pościągnęłoby dla ukaranego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie albo jeżeli przemawia za tym interes społeczny, można:

- 1) odroczyć wykonanie kary na okres do 6 miesięcy, a kobietom ciężarnym wykonanie kary aresztu lub kary ograniczenia wolności — do roku,
- 2) udzielić przerwy w wykonaniu kary ograniczenia wolności na okres do 3 miesięcy, a kobietom ciężarnym — do roku,
- 3) zezwolić na uiszczenie grzywny w ratach w okresie nie przekraczającym 6 miesięcy, a w wyjątkowych wypadkach — roku.

Art. 103. § 1. Odroczenie i przerwę w wykonaniu kary odwołuje się w razie ustania przyczyn, dla których zostały udzielone, lub w razie niekorzystania z nich przez ukaranego w celu, dla którego zostały one udzielone.

§ 2. Zezwolenie na uiszczenie grzywny w ratach może być odwołane, jeżeli ukarany nie zapłaci raty w ustalonym terminie.

Art. 104. § 1. Odstępuje się od wykonania kary, jeżeli za czyn będący wykroczeniem, a ze względu na swe następstwa lub okoliczności zarazem przestępstwem, wymierzono kary podlegające zaliczeniu (art. 10 Kodeksu wykroczeń).

§ 2. Można odstąpić od wykonania zastępczej kary aresztu, jeżeli względy społeczne przemawiają przeciwko osadzeniu ukaranego w zakładzie karnym.

Art. 105. § 1. W kwestii odstąpienia od wykonania kary, zamiany kary ograniczenia wolności na zastępczą karę grzywny lub aresztu (art. 23 Kodeksu wykroczeń) oraz zarządzenia wykonania kary aresztu, której wykonanie warunkowo zawieszono (art. 44 Kodeksu wykroczeń), orzeka na posiedzeniu kolegium, które orzekło w danej sprawie w pierwszej instancji.

§ 2. Na postanowienie o odmowie odstąpienia od wykonania kary, na postanowienie o zamianie kary ograniczenia wolności na zastępczą karę grzywny lub aresztu oraz na postanowienie o zarządzeniu wykonania kary aresztu, której wykonanie warunkowo zawieszono, przysługuje ukaranemu zażalenie do kolegium drugiej instancji.

§ 3. W wyniku rozpoznania zażalenia skład orzekający utrzymuje postanowienie w mocy, zmienia je albo uchyla.

Art. 106. Organ administracji do spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej umarza postępowanie wykonawcze w razie przedawnienia, śmierci ukaranego lub innej przyczyny wyłączającej to postępowanie.

Art. 107. Do postanowień, o których mowa w niniejszym dziale, stosuje się odpowiednio art. 59 § 1, art. 61 § 3, art. 77—79.

Art. 108. Art. 96 § 1 i art. 99 § 1 nie stosuje się do orzeczeń o ukaraniu, o których mowa w art. 73 pkt 4.

Art. 109. Szczegółowe zasady i sposób wykonania orzeczeń, nakazów karnych i postanowień określi Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

DZIAŁ X

NADZÓR

Rozdział 15

Nadzór zwierzchni i bezpośredni.

Art. 110. § 1. Minister Spraw Wewnętrznych sprawuje nadzór zwierzchni nad działalnością kolegiów przy prezydiach rad narodowych oraz nad postępowaniem mandatowym w sprawach o wykroczenia poddane orzecznictwu kolegiów przy prezydiach rad narodowych.

§ 2. Prezydium rad narodowych sprawują bezpośredni nadzór nad działalnością kolegiów istniejących przy nich i przy prezydiach rad narodowych niższego stopnia oraz nad postępowaniem mandatowym w sprawach o wykroczenia poddane orzecznictwu kolegiów przy prezydiach rad narodowych.

Art. 111. § 1. W ramach sprawowanego nadzoru Minister Spraw Wewnętrznych i prezydium rad narodowych mogą w szczególności udzielać wytycznych co do polityki orzecznictwa w sprawach o wykroczenia.

§ 2. Przewodniczący kolegium składa prezydium rady narodowej okresowe sprawozdania z działalności kolegium.

Rozdział 16

Uchylenie prawomocnych rozstrzygnięć.

Art. 112. Prawomocne orzeczenia, nakazy karne, postanowienia o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania oraz postanowienia wydane na podstawie art. 63 § 2, art. 105 i art. 136 § 1 podlegają uchyleniu, jeżeli są pozbawione podstawy prawnej lub są oczywiście niesłuszne.

Art. 113. Uchylenie rozstrzygnięcia może nastąpić w terminie 3 miesięcy od jego uprawomocnienia się. Nie dotyczy to wypadku uchylenia rozstrzygnięcia wyłącznie na korzyść obwinionego.

Art. 114. § 1. Organem właściwym do podejmowania decyzji w sprawie uchylania prawomocnych rozstrzygnięć, o których mowa w art. 112, jest komisja orzecznictwa do spraw wykroczeń przy prezydium wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa) oraz przy prezydium rady narodowej miasta stanowiącego powiat podzielonego na dzielnice.

§ 2. Komisja orzecznictwa do spraw wykroczeń składa się z przewodniczącego komisji, jego zastępcy oraz od 2 do 4 członków komisji. Komisji przewodniczy kierownik organu administracji do spraw wewnętrznych prezydium rady narodowej lub jego zastępca.

§ 3. Przewodniczącego komisji powołuje, a pozostałych członków komisji wybiera i odwołuje, wojewódzka rada narodowa (rada narodowa miasta wyłączonego z województwa)

oraz rada narodowa miasta stanowiącego powiat podzielonego na dzielnice z listy kandydatów, przedstawionej jej przez prezydium.

§ 4. Do komisji powołuje się i wybiera co najmniej 3 osoby mające wyższe wykształcenie prawnicze lub administracyjne. Nie mogą być powołane ani wybrane osoby wchodzące w skład kolegium.

Art. 115. § 1. Komisja orzecznictwa do spraw wykroczeń podejmuje decyzje w składzie 3 osób, zawsze jednak z udziałem przewodniczącego komisji lub jego zastępcy.

§ 2. Do osób wchodzących w skład komisji stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące członków kolegiów.

Art. 116. § 1. Komisja orzecznictwa do spraw wykroczeń powinna rozpoznać wnioski o uchylenie prawomocnego rozstrzygnięcia w terminie 2 miesięcy od jego złożenia.

§ 2. Komisja rozpoznaje wnioski na posiedzeniu. W celu ustalenia, czy istnieją okoliczności, o których mowa w art. 112, komisja może przeprowadzać postępowanie wyjaśniające, stosując odpowiednio przepisy o dowodach.

§ 3. Decyzję wraz z uzasadnieniem doręcza się temu, kto złożył wniosek o uchylenie prawomocnego rozstrzygnięcia; decyzję o uchyleniu prawomocnego rozstrzygnięcia doręcza się również obwinionemu.

§ 4. Od decyzji komisji o uchyleniu lub odmowie uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 117. § 1. Uchylając prawomocne rozstrzygnięcie, komisja orzecznictwa do spraw wykroczeń przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi, który orzekał w pierwszej instancji. Jeżeli uchylone zostało wyłącznie rozstrzygnięcie wydane przez organ drugiej instancji, to przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania temu organowi.

§ 2. Ponowne rozpoznanie sprawy nie może nastąpić w postępowaniu nakazowym; obwinionego nie można ukarać ani zastrzyć mu kary, jeżeli uchylenie nastąpiło wyłącznie na jego korzyść.

DZIAŁ XI

PROKURATORSKA KONTROLA PRZESTRZEGANIA PRAWA

Art. 118. Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i podlegli mu prokuratorzy czuwają nad przestrzeganiem prawa w postępowaniu unormowanym niniejszym kodeksem, w zakresie przewidzianym w przepisach ustawy o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

DZIAŁ XII

PRZEPISY PORZĄDKOWE

Rozdział 17

Pisma.

Art. 119. § 1. Wnioski o ukaranie, środki zaskarżenia, wyjaśnienia oraz wszelkie oświadczenia składa się na piśmie; można je wносить również ustnie do protokołu, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

§ 2. Pismo lub ustne oświadczenie wniesione do protokołu poza rozprawą powinno być podpisane przez wnoszącego, a protokół — ponadto przez osobę, która go sporządziła.

Art. 120. § 1. Jeżeli kolegium, do którego pismo wniesiono, jest niewłaściwe w sprawie, powinno niezwłocznie przekazać to pismo do właściwego kolegium lub innego właściwego organu i zawiadomić o tym wnoszącego.

§ 2. Pismo wniesione przed upływem przepisane go terminu do niewłaściwego kolegium albo instytucji państwowej lub społecznej uważa się za wniesione z zachowaniem terminu.

Rozdział 18

Protokoły i adnotacje.

Art. 121. Protokół spisuje się z każdej czynności mającej istotne znaczenie dla sprawy, a w szczególności z rozprawy i posiedzenia, a także z dokonanych poza rozprawą oględzin, eksperymentów oraz przesłuchań obwinionych, pokrzywdzonych i świadków.

Art. 122. § 1. Protokół odczytuje się osobom biorącym udział w danej czynności; osoby te powinny następnie podpisać protokół. O odmowie lub braku podpisu z innych przyczyn należy zamieścić wzmiankę w protokole.

§ 2. Protokół rozprawy oraz posiedzenia podpisują przewodniczący składu orzekającego oraz protokolant.

§ 3. Skreśleń i poprawek w protokole należy tak dokonywać, aby wyrazy skreślone i poprawione były czytelne. Skreślenia i poprawki powinny być omówione w protokole przed jego podpisaniem.

Art. 123. Czynności kolegium, z których nie sporządza się protokołu, a także inne zdarzenia, które mają znaczenie dla postępowania, utrwała się w aktach w formie adnotacji podpisanej przez osobę, która dokonała tych czynności.

Rozdział 19

Udostępnianie akt.

Art. 124. § 1. W każdym stadium postępowania kolegium obowiązane jest umożliwić obwinionemu, oskarżycielowi publicznemu, pokrzywdzonemu oraz instytucji państwowej lub społecznej, która złożyła wniosek o ukaranie, przeglądanie akt sprawy oraz sporządzanie z nich notatek i odpisów.

§ 2. Osoby wymienione w § 1 mogą żądać uwierzytelnienia sporządzonych przez siebie odpisów z akt sprawy.

Rozdział 20

Doręczenia.

Art. 125. Wezwania, zawiadomienia oraz inne pisma doręcza się za pokwitowaniem przez pocztę albo przez inne upoważnione organy lub osoby.

Art. 126. § 1. Pisma doręcza się osobom fizycznym w ich mieszkaniu, miejscu pracy lub w lokalu organu, który je sporządził, a w razie konieczności w każdym miejscu, gdzie się adresata zastanie.

§ 2. Żołnierzom w czynnej służbie wojskowej pisma doręcza się za pośrednictwem dowódcy jednostki wojskowej, w której pełnią służbę.

§ 3. Osobom pozbawionym wolności doręcza się pisma za pośrednictwem administracji zakładu karnego.

§ 4. Z osobami wymienionymi w art. 10 § 1 pkt 5 organy prowadzące postępowanie przy doręczaniu pism porozumiewają się za pośrednictwem organu, który sprawuje zwierzchni nadzór nad ich działalnością, a organy te z kolei przez Ministra Spraw Zagranicznych. Art. 10 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 127. § 1. W razie chwilowej nieobecności adresata w jego mieszkaniu pismo doręcza się dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było — administracji domu, dozorczy domu, sołtysowi lub sąsiadowi, jeżeli podejmą się oddać pismo adresatowi.

§ 2. O pozostawieniu pisma w myśl § 1 doręczający umieszcza zawiadomienie na drzwiach mieszkania adresata lub w miejscu przeznaczonym do pozostawiania dla niego korespondencji ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono.

§ 3. Pismo można również pozostawić osobie upoważnionej do odbioru korespondencji w miejscu stałego zatrudnienia adresata.

Art. 128. § 1. Jeżeli doręczenia nie można dokonać w sposób określony w art. 126 i 127, pismo składa się na okres 7 dni — stosownie do okoliczności — w najbliższym urzędzie pocztowym lub w prezydium właściwej rady narodowej, zawiadamiając adresata w sposób określony w art. 127, o tym gdzie i kiedy pismo pozostawiono, oraz o tym, że należy je odebrać w ciągu 7 dni.

§ 2. Doręczenie uważa się za dokonane z upływem ostatniego dnia okresu, na który pismo pozostawiono, chyba że zostało ono podjęte wcześniej. Pisma nie podjęte w terminie zwraca się nadawcy.

Art. 129. § 1. Pismo przeznaczone dla adresata nie będącego osobą fizyczną doręcza się w biurze adresata osobie upoważnionej do odbioru korespondencji.

§ 2. W sposób określony w § 1 można również doręczyć pismo obrońcy.

Art. 130. § 1. Odbierający pismo stwierdza odbiór i jego datę swym podpisem na zwrotnym pokwitowaniu.

§ 2. Doręczający stwierdza na zwrotnym pokwitowaniu sposób doręczenia i opatruje to stwierdzenie swym podpisem.

§ 3. Jeżeli odbierający pismo uchylił się od potwierdzenia odbioru lub nie może tego uczynić, doręczający sam stwierdza datę doręczenia, wskazuje osobę, która odebrała pismo, i wymienia przyczynę braku jej podpisu.

Art. 131. Jeżeli adresat odmawia przyjęcia pisma przesłanego mu przez pocztę lub w inny sposób, pismo zwrócone przez organ doręczający z adnotacją o odmowie przyjęcia i z podaniem jej daty uważa się za doręczone w tym dniu i załącza się do akt sprawy.

Art. 132. Jeżeli obwiniony lub pokrzywdzony po otrzymaniu pierwszego wezwania do udziału w sprawie zmienił miejsce zamieszkania lub pracy i nie podał kolegium nowego adresu, pismo wysłane pod dotychczasowym adresem uważa się za doręczone.

Rozdział 21

Terminy.

Art. 133. § 1. Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego liczy się dany termin.

§ 2. Jeżeli termin jest oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach, koniec terminu przypada na ten dzień tygodnia lub miesiąca, który odpowiada początkowi terminu; jeżeli w danym miesiącu nie ma takiego dnia, koniec terminu przypada na ostatni dzień tego miesiąca.

§ 3. Jeżeli koniec terminu przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy następny dzień powszedni.

§ 4. Termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem nadano pismo w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym.

Art. 134. § 1. W razie uchybienia terminu ustawowego należy przywrócić termin na wniosek zainteresowanego, jeżeli uprawdopodobni, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.

§ 2. Wniosek o przywrócenie terminu należy złożyć w ciągu 7 dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu. Jednocześnie ze złożonym wnioskiem należy dopełnić czynności, która miała być w terminie dokonana.

§ 3. Przywrócenie terminu do złożenia wniosku przewidzianego w § 2 jest niedopuszczalne.

Art. 135. § 1. W kwestii przywrócenia terminu rozstrzyga przewodniczący kolegium.

§ 2. Wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia nie wstrzymuje wykonania rozstrzygnięcia. Jednakże w uzasadnionych wypadkach przewodniczący kolegium może wstrzymać jego wykonanie.

Rozdział 22

Środki przymusu.

Art. 136. § 1. Na świadka, który bez podania usprawiedliwiającej przyczyny nie stawił się na wezwanie albo odmówił złożenia zeznań, można nałożyć karę porządkową od 50 do 300 złotych, a w razie ponownego niezastosowania się do wezwania — do 500 złotych.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się również do osoby, która będąc obowiązana do okazania albo wydania przedmiotu oględzin lub dowodu rzeczowego, odmówiła jego okazania lub wydania.

§ 3. Osoba ukarana może w ciągu 7 dni od daty doręczenia lub ogłoszenia jej postanowienia o nałożeniu kary porządkowej przedstawić przyczyny niestawienia lub odmowy złożenia zeznań. Nałożoną karę uchyla się, jeżeli nieobecność albo odmowa złożenia zeznań lub okazania albo wydania przedmiotu zostanie usprawiedliwiona. Postanowienie o odmowie uchylenia kary porządkowej powinno zawierać uzasadnienie.

§ 4. W razie niestawienia się świadka na wezwanie bez podania usprawiedliwiającej przyczyny można niezależnie od ukarania zarządzić jego przymusowe doprowadzenie przez Milicję Obywatelską.

§ 5. W razie nie usprawiedliwionej odmowy okazania albo wydania przedmiotu oględzin lub dowodu rzeczowego można zarządzić jego odebranie przez Milicję Obywatelską.

Art. 137. § 1. Środki przymusu, o których mowa w art. 136, stosuje przewodniczący składu orzekającego, a w toku czynności sprawdzających — organ dokonujący tych czynności.

§ 2. Karę porządkową uchyla odpowiednio przewodniczący kolegium lub organ przełożony nad organem, który daną karę nałożył.

Art. 138. § 1. Organ państwowy, który w zakresie swego działania ujawnił popełnienie wykroczenia zagrożonego karą przepadku przedmiotów lub dowiedział się o popełnieniu takiego wykroczenia, dokonuje zajęcia tych przedmiotów w celu zabezpieczenia przepadku.

§ 2. Osobie zainteresowanej wydaje się pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zajęte, a odpis tego pokwitowania dołącza się do wniosku o ukaranie.

§ 3. Zajęte przedmioty przekazuje się do depozytu właściwego organu administracji finansowej prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, a przedmioty wartościowe — do depozytu w Narodowym Banku Polskim; przepisy o zbywaniu ruchomości, które przeszły na własność Państwa na podstawie orzeczenia o przepadku przedmiotów, stosuje się odpowiednio.

§ 4. Przedmioty ulegające szybkiemu zepsuciu lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałyby znaczne obniżenie wartości rzeczy, organ, który dokonał ich zajęcia, przekazuje jednostce handlu uspołecznionego, która dokonuje sprzedaży bez przetargu z zachowaniem przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

§ 5. Uzyskaną ze sprzedaży kwotę pieniężną przekazuje się do Narodowego Banku Polskiego na rachunek sum de-

pozytowych organu, o którym mowa w § 3, do dyspozycji kolegium.

Art. 139. Organy służby ochronnej lasów państwowych mogą w zakresie swego działania ustalać tożsamość osoby schwytanej na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia lub bezpośrednio potem, a w razie niemożności ustalenia na miejscu tożsamości tej osoby i obawy jej ukrycia się mogą oddać ją w ręce Milicji Obywatelskiej.

Art. 140. Jeżeli miejsce pobytu sprawcy wykroczenia nie jest znane, przewodniczący kolegium lub składu orzekającego, a w toku czynności sprawdzających — organ dokonujący tych czynności mogą zarządzić ustalenie miejsca pobytu.

Art. 141. § 1. Milicja Obywatelska, wykonując zarządzenie o przymusowym doprowadzeniu świadka lub obwinionego, ma prawo zatrzymania tej osoby tylko w niezbędnych wypadkach i na czas konieczny do wykonania zarządzenia.

§ 2. Wykonanie zarządzenia o przymusowym doprowadzeniu, odebraniu rzeczy oraz wydaleniu z sali rozpraw, w razie nieskuteczności zagrożenia, następuje przez zastosowanie środków przymusu, nie wyłączając siły fizycznej; ten ostatni środek stosuje się dopiero w ostateczności.

DZIAŁ XIII

KOLEGIA DO SPRAW WYKROCZEŃ PRZY ORGANACH ADMINISTRACJI MORSKIEJ I GÓRNICZEJ

Art. 142. Do orzekania w sprawach o wykroczenia należące do właściwości organów, o których mowa w dziale niniejszym, stosuje się odpowiednio przepisy działów poprzedzających z następującymi zmianami i uzupełnieniami.

Art. 143. § 1. Kolegia do spraw wykroczeń przy urzędach morskich i urzędach górniczych, zwane dalej kolegiami, orzekają w sprawach o wykroczenia przekazane im do rozpoznania z mocy ustawy.

§ 2. W pierwszej instancji orzekają kolegia przy urzędach morskich i okręgowych oraz równorzędnych urzędach górniczych, a w drugiej odpowiednio — kolegia przy izbach morskich i Wyższym Urzędzie Górniczym.

Art. 144. § 1. Właściwość miejscowa kolegium odpowiada terytorialnemu zasięgowi działania organu, przy którym kolegium jest powołane.

§ 2. W sprawach o wykroczenia popełnione na morzu lub wodach uznanych odrębnymi przepisami za wody morskie właściwe miejscowo jest kolegium, na którego terenie działania znajduje się polski port, do którego statek zawinął.

Art. 145. Przedstawiciele urzędu morskiego i urzędu górniczego mogą brać udział w rozprawie przed kolegium jako oskarżyciele publiczni we wszystkich sprawach dotyczących ich zakresu działania — niezależnie od tego, kto złożył wniosek o ukaranie.

Art. 146. W sprawach o wykroczenia należące do właściwości kolegiów przy urzędach morskich terminy przewidziane w art. 48 mogą ulec skróceniu, jeżeli zachowanie ich byłoby niemożliwe ze względu na to, że obwiniony lub pokrzywdzony przebywa na terenie Państwa Polskiego czasowo; w wyjątkowych wypadkach obwinionego można wezwać do natychmiastowego stawienia się na rozprawę.

Art. 147. § 1. Postępowanie przyspieszone przed kolegiami przy urzędach morskich wprowadza Minister Żeglugi.

§ 2. W postępowaniu przed kolegiami przy urzędach górniczych postępowania przyspieszonego nie stosuje się.

Art. 148. § 1. Funkcjonariusze administracji morskiej upoważnieni są do stosowania postępowania mandatowego w sprawach o określone wykroczenia poddane orzecznictwu kolegiów przy urzędach morskich.

§ 2. Minister Żeglugi określi w drodze rozporządzenia wykroczenia, za które funkcjonariusze administracji morskiej upoważnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, oraz zasady i sposób wydawania im upoważnień.

§ 3. Minister Żeglugi może upoważnić imiennie kapitanów portów do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego w wysokości od 200 do 500 złotych za wymienione w upoważnieniu wykroczenia popełnione przez członka załogi statku morskiego.

Art. 149. Organy administracji morskiej i administracji górniczej wykonują lub przekazują odpowiednim organom lub zakładom do wykonania rozstrzygnięcia wydane przez powołane przy nich kolegia.

Art. 150. § 1. Do podejmowania decyzji w sprawie uchylenia prawomocnych rozstrzygnięć powołuje się komisje

orzecznictwa do spraw wykroczeń przy Ministrze Żeglugi oraz przy Prezesie Wyższego Urzędu Górniczego.

§ 2. Osoby wchodzące w skład komisji, o których mowa w § 1, powołuje i odwołuje odpowiednio Minister Żeglugi oraz Prezes Wyższego Urzędu Górniczego.

Art. 151. § 1. Nadzór zwierzchni nad działalnością kolegiów przy urzędach morskich i izbach morskich oraz nad postępowaniem mandatowym w sprawach o wykroczenia podane orzecznictwu tych kolegiów sprawuje Minister Żeglugi a nad działalnością kolegiów przy urzędach górniczych — Prezes Wyższego Urzędu Górniczego.

§ 2. W ramach sprawowanego nadzoru Minister Żeglugi i Prezes Wyższego Urzędu Górniczego mogą w szczególności udzielać wytycznych co do polityki orzecznictwa w sprawach o wykroczenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *J. Cyrankiewicz*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

117

USTAWA

z dnia 20 maja 1971 r.

Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

Art. I. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1972 r.

Art. II. § 1. Z dniem wejścia w życie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia tracą moc dotychczasowe przepisy normujące postępowanie karno-administracyjne, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej.

§ 2. W szczególności tracą moc:

- 1) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnym (Dz. U. Nr 38, poz. 365 z późniejszymi zmianami);
- 2) ustawa z dnia 15 grudnia 1951 r. o orzecznictwie karno-administracyjnym (Dz. U. z 1966 r. Nr 39, poz. 233);
- 3) art. 28 ust. 5—7 ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o obowiązkowych dostawach zbóż (Dz. U. z 1961 r. Nr 35, poz. 182);
- 4) art. 39 ust. 3—5 dekretu z dnia 28 sierpnia 1952 r. o obowiązkowych dostawach ziemniaków (Dz. U. z 1961 r. Nr 35, poz. 183);
- 5) art. 24 ust. 3—5 dekretu z dnia 1 grudnia 1953 r. o obowiązkowych dostawach zwierząt rzeźnych (Dz. U. Nr 50, poz. 244 i z 1957 r. Nr 38, poz. 163);
- 6) art. 10 ust. 3 dekretu z dnia 2 lutego 1955 r. o terenowych organach administracji morskiej (Dz. U. Nr 6, poz. 35).

§ 3. Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz niniejszej ustawy pozostają w mocy odpowiednie przepisy dotychczasowe, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami tego kodeksu oraz z przepisami niniejszej ustawy.

Art. III. § 1. Pozostają w mocy następujące przepisy normujące postępowanie w sprawach o wykroczenia:

- 1) art. 9—13 dekretu z dnia 10 listopada 1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowania inspekcji pracy (Dz. U. z 1968 r. Nr 8, poz. 47);
- 2) art. 22 ust. 3 ustawy z dnia 29 marca 1963 r. o cudzoziemcach (Dz. U. Nr 15, poz. 77).

§ 2. W ustawie z dnia 30 maja 1962 r. o gospodarce paliwowo-energetycznej (Dz. U. Nr 32, poz. 150) w art. 18 ust 1 wyraz „wykroczeń” zastępuje się wyrazem „naruszeń”, a ust. 4 art. 18 skreśla się.

Art. IV. Jeżeli obowiązujące przepisy powołują się na uchylone przepisy dotyczące przedmiotów unormowanych w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia albo odsyłają ogólnie do przepisów o postępowaniu lub orzecznictwie karno-administracyjnym, to stosuje się w tym zakresie odpowiednie przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Art. V. Przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia stosuje się również do spraw wszczętych przed dniem wejścia jego w życie, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. VI. Ilekroć dotychczasowa ustawa szczególna przewiduje właściwość sądów w sprawach o czyny zagrożone karą aresztu nie wyższą niż 3 miesiące lub karą grzywny nie wyższą niż 5000 złotych, sprawy o te wykroczenia przechodzą z dniem wejścia w życie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia do orzecznictwa kolegiów do spraw wykroczeń przy prezydiach rad narodowych.

Art. VII. § 1. Sprawy o czyny określone w art. VI niniejszej ustawy oraz w art. 50, 60, 62, 69, 87, 119, 121, 122, 124, 126, 132, 133, 135, 136 i 138 Kodeksu wykroczeń, w których akt oskarżenia wniesiony został do sądu przed dniem wejścia w życie tego kodeksu, oraz sprawy, które przed tym dniem przekazane zostały na drogę postępowania sądowego przez kolegia karno-administracyjne i urzędy morskie, podlegają rozpoznaniu przez organy dotychczas właściwe.

§ 2. Jeżeli czyn na podstawie dotychczasowych przepisów stanowił występki, a zgodnie z przepisami Kodeksu wykroczeń jest wykroczeniem, sąd rozpoznając sprawę na podstawie § 1 stosuje odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o postępowaniu uproszczonym.

Art. VIII. Istniejące w dniu wejścia w życie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia komisje, o których mowa w przepisie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 1951 r. o orzecznictwie karno-administracyjnym (Dz. U. z 1966 r. Nr 39, poz. 233), stają się z tym dniem komisjami orzecznictwa do spraw wykroczeń przy prezydiach wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw) oraz przy prezydiach rad narodowych miast stanowiących powiaty podzielonych na dzielnice i działają w dotychczasowym składzie — do czasu wybrania przez radę narodową nowego ich składu.